

NOTTEBOOM

ACTUEEL uitgave juni 2021

Inhoud

In de kijker	2
Bewonersnieuws.....	4
We namen afscheid van :.....	5
Zeemansverhalen door Sparks + ...	6
Antwerpen – Verloren Stad 1860 tot 1880 door Erik Van Herbruggen.....	8
De geschiedenis van de wijk door Alex Elaut.....	9
Mei in beeld.....	21
De Meander in beeld	27
Mandala.....	30
Activiteitenkalender	31
Data om reeds in je agenda te zetten	32

In de kijker

17 juni : Tuinconcert Little Dixie

Little Dixie brengt ambiance op allerlei evenementen.

Met een uitgebreid repertoire brengt dit mobiele duo iedereen in feeststemming.

Angela Campbell: zang, banjolélé en kazoo

Erik Van Eetvelde: bastuba en percussie

18 juni : Bloemetjes Dag van het Humanisme

21 juni is de langste dag van het jaar, de dag van het licht, het is een feestdag voor vrijzinnig humanisten over de hele wereld. De dag staat symbool voor het optimisme dat het vrijzinnig humanisme kenmerkt: het vertrouwen in de mogelijkheden van de mens om zelf zin te geven aan zijn bestaan. We wachten immers niet op een invulling van elders voor ons bestaan en ons geluk.

Hiervoor delen de leden van het Huis van de Mens bloemetjes uit. Zij geloven in het vrijzinnig humanisme: een levensbeschouwing gericht op vrijdenken, zingeving en menswaardigheid. De rechten van de mens is hun referentiekader en het geloof in de mens staat centraal.

Bezoek aan de boerenmarkt per afdeling

- ✓ 4 juni 1A
- ✓ 11 juni 2A
- ✓ 18 juni 1B
- ✓ 25 juni: Glvl
- ✓ 2 juli: Foyer

Boodschappen

Nu de activiteiten weer volop doorgaan en het bezoek weer welkom is, wordt de boodschappendienst stopgezet. Wij vragen aan de familie of vrienden om terug zelf de boodschappen mee te brengen. Voor bewoners die geen bezoek krijgen, kunnen de boodschappen nog door iemand van team wonen en leven meegebracht worden.

Café Biart en de tuin

Met het mooie weer wordt de tuin weer maximaal gebruikt. Drank vanuit Café Biart meenemen om in de tuin te nuttigen kan en er werden tafeltjes en stoelen bij gezet.

Bediening in de tuin vanuit Café Biart is echter niet mogelijk. Wenst u bediend te worden dan neemt u best plaats op het terras aan Café Biart.

In de nabije toekomst zal Café Biart wellicht ook terug zijn deuren openen voor bezoekers. Wij houden u op de hoogte van het tijdstip waarop dit terug zal doorgaan.

Sinds enkele weken is er ook weer vers gebak van Guido op zaterdag en zondag.

Bewonersnieuws

We verwelkomen :

Fries Herman K 127

Gevers Louis K 210

Trier Mathilde K 105

We vieren de verjaardag van:

11/06 Dhr. De Waele Raoul

17/06 Mevr. Thys Nellie

17/06 Mevr. Vercauteren Maria

23/06 Mevr. Gobeyn Laura

26/06 Mevr. Clauwens Joanna

29/06 Dhr. Vervoordt Eddy

30/06 Dhr. Vandekerckhove Rik

We namen afscheid van :

Dhr. Marcel Dens

Is hier overleden op maandag 10 mei 2021. Marcel werd 95 jaar.
Marcel verbleef sinds 5 oktober 2016 in de leefgroep van 1AB.

Mevr. Maria Van Hemelrijck

is hier overleden op vrijdag 14 mei 2021. Maria woonde hier sinds februari 2018 in leefgroep 2A. Zij was net 100 jaar geworden. Een medebewoner van Maria heeft nog enkele mooie woorden geschreven voor haar:

Geduldig ben je ingetreden
In het ware "Hemelrijck"
Je hebt geleden en gebeden
Bedroefd gelaten tegelijk
Ja Jezus zal je nu omarmen
Voorgoed je goede Herder zijn
Maria zal je ziel verwarmen
En helemaal je Moeder zijn
In paradisum deducant te angeli
"Lieverdjes" ik ben zo content
Omdat je mij zo hebt verwend.

-J.G.-

Zeemansverhalen door Sparks +

s.s. Rotterdam
Holland Amerika lijn

In 1962 heb ik een half jaar op de “Rotterdam” gevaren, het schip was toen ongeveer twee jaar in de vaart, dus in onze ogen “brand new”.

In die jaren was de passagiersvaart alleen voor heel rijke mensen de prijzen vielen tussen de \$ 200,00 en \$ 1000,00 per dag, dus het publiek wat we aan boord kregen was meestal op leeftijd, jonge mensen zelden, soms een jong echtpaar op huwelijksreis.

Veel beroemdheden kregen we aan boord, zoals de filmster Kim Novak, die een hele gang afhuurde om wat “privacy” te hebben en aan het begin van de gang zaten twee “bodyguards” om te zorgen dat er niemand bij haar in de buurt kon komen.

Als officier en bemanning mocht je niet in het passagiersverblijf komen, alleen voor dienst en dan altijd met 2 man, nooit alleen, zelfs de huttenstewards en pageboys kwamen altijd met twee.

Sommige van de passagiers werden uitgenodigd door de kapitein en dat was hij verplicht, de rederij gaf van te voren een lijstje met belangrijke personen die hij moest uitnodigen voor “Champagne with the Captain” en bij “Captain’s diner”.

Sommige kapiteins vonden het verschrikkelijk, natuurlijk afhankelijk van het uitgenodigde gezelschap, soms lieten ze de officier van wacht bellen, dat ze bovenop de brug nodig waren om zo aan die verplichting te ontkomen, vooral “slecht zicht” was een veel gebruikt excuus.

Wij lagere officieren hadden er geen last van en er waren voor ons prettiger momenten, vooral bij slecht weer, dan waren veel passagiers zeeziek en kregen wij het eten van de 1ste klas passagiers, anders moest het toch weg gegooid worden, ik heb wel eens een soepbord vol garnalen cocktail gegeten.

Maar ja, je was nog jong en altijd trek.

In de middag na de lunch was er voor belangstellenden een excursie in de machinekamer, die werd geleid door één van de 3de machinisten en die had met mij een speciale afspraak.

**Gedeelte van de Machinekamer
totale lengte 90 meter**

Ik liep dan, niet in uniform (wat niet mocht) maar in burgerkleding als passagier, vermond mee met de excursie en bij afloop zorgde ik ervoor om als eerste te bedanken en gaf dan **zichtbaar** een paar dollarbiljetten fooi, zodat de anderen niet konden achterblijven.

Later op de avond verdeelden we de buit, dat was een leuke bijverdienste, maar natuurlijk "de verrader slaapt nooit" en we moesten op kantoor komen voor een réprimande en een geldboete in de vorm van looninhouding en overplaatsing naar een vrachtschip, dat was het einde van onze carrière op de passagierschepen van de Holland Amerika Lijn.

Een paar jaar geleden heb ik nog aan boord geslapen, het schip was afgehuurd door de zeevaartschool in Amsterdam, wegens honderd jarig bestaan van de vereniging van oud-leerlingen opgericht in augustus 1917, vanuit alle landen waren oud-studenten aanwezig.

De zeevaartschool zelf bestaat al vanaf 1785 en jongens vanaf 11 jaar konden toetreden, mits ze rekenen, lezen en schrijven konden; er was n.l. ook een internaat voor de jongens die te veraf woonden.

De tafelindeling was per leerjaar gedaan zodat je, je oud klasgenoten nog eens kon ontmoeten, een van de oudste aanwezigen was een oud kapitein van 90 jaar, die voor deze gelegenheid helemaal uit Australië gekomen was.

Sparks+

**Antwerpen – Verloren Stad 1860 tot 1880
door Erik Van Herbruggen**

Oud herenhuis is de Lange Gasthuisstraat met een botanieke hof die doorverbonden is met de parallelle straat in classicistische stijl. Later werd het een OCMW.

De geschiedenis van de wijk door Alex Elaut

Beste lezers,

U hebt misschien als buurtbewoner ook een uitnodiging gekregen om naar het pas geopende Districtshuis en stadsloket Antwerpen-Harmonie te komen kijken in het Harmoniepark. Wat een mooie realisatie. In 2017 is de restauratie gestart van zaal Harmonie, de oranjerie en de aanpalende conciërgewoning. We hebben van het districtspersoneel een boeiende rondleiding gekregen. Enkele jaren geleden was het monument Peter Benoit in het park (tweede locatie na afbraak op de Frankrijklei) naar ontwerp van de beroemde architect Henry Van de Velde reeds gerestaureerd. Wist u dat zijn lievelingszus Jeanne gehuwd was met een Léon Biart (achterkleinzoon van JFF Biart-De Marteau en eigenaar van het Hof van Plaisantie in de Karel Oomsstraat 69) en dat in hun buitenverblijf te Heide-Kalmthout het tijdschrift *Van Nu en straks* is gesticht. Hun grafmonument is ook ontworpen door Van de Velde en gelukkig bewaard in de museumtuin van het Centrum voor Funeraire Archeologie te Laken. Een andere telg uit de familie, Jules Biart (kleinzoon van JFF Biart-De Marteau) liet in de tweede helft van de 19de eeuw een herenhuis bouwen in de Harmoniestraat dat grensde aan het park Harmonie. Een houten schutting moest voor meer privacy zorgen tussen park en privétuin.

Over de restauratie van het gebouw Harmonie en nog zoveel boeiende erfgoed informatie zoals de restauratie van de pastorie van de St-Laurentiuskerk kunt u lezen in de laatste Nieuwsbrief Onroerend Erfgoed stad Antwerpen 27 mei 2021. De moeite om u in te schrijven om maandelijks op de hoogte te blijven over het Antwerps erfgoed.

Districtshuis

Districtshuis

Mechelse Steenweg met
toegangsgebouwen
Harmonie

Léon Biart, lezend in de tuin, door Henry Van de Velde (1890-'91)

Het was mijn bedoeling om over de geschiedenis te schrijven van dit park. Nu staat er op www.retroscoop.com een prachtig verhaal over het Koning Albertpark en het Harmoniepark. Nog niet geactualiseerd maar boeiend om lezen.

Graag wil ik nog enkele aanvullingen doen. We denken meestal dat het Harmoniepark altijd een openbaar park geweest is. Tot 1922 was het een privé domein en enkel toegankelijk voor leden. Het maakte oorspronkelijk deel uit van het buitengoed van de familie Mosselman op de Mechelse steenweg. Op zijn hoogtepunt waren er meer dan 1700 leden waarvan vele Antwerpse Duitsers. Eigenlijk buurtbewoners. Over deze Duitse Kolonie zullen we het later nog hebben, maar het vraagt veel archiefonderzoek. Hopelijk kan ik ooit eens een driedimensionale reconstructie maken van de gevels van de Koningin Elisabethlei en de Prins Albertlei. De bouwaanvragen met de indrukwekkende voorgevels zitten in het Felixarchief. Dus nog werk aan de winkel.

HET ANTWERPS MUZIEKLEVEN IN DE 19de EEUW

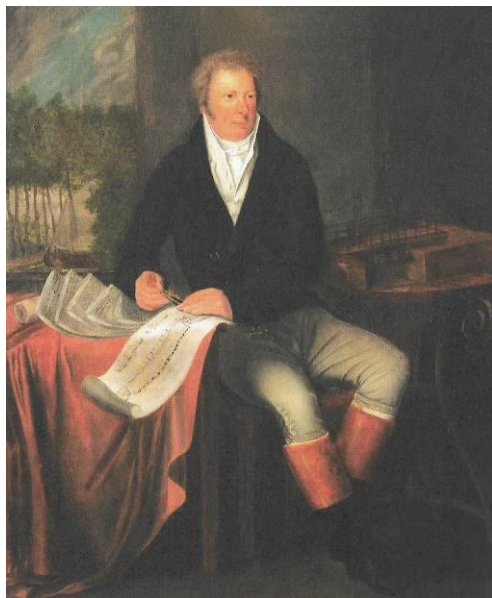
Spontaan denken we aan de figuur van Peter Benoit (Harelbeke 1834- Antwerpen 1901) als we aan het muzikleven denken in Vlaanderen van de 19de eeuw. Hij was één van de belangrijkste Belgische componisten en muziekpedagogen. Wanneer we zijn naam noemen denken we aan gelegheidsuitvoeringen zoals *'de Rubenscantate'* en *'Conscience herdacht'*. Het is echter een beperkt percentage van het concert- en operaleven in de burgerijcultuur van de 19de eeuw. Door de Franse Revolutie werden kerkorkesten en theaters gesloten. Alhoewel er nog theater werd opgevoerd. Zodra de vrijheid van vereniging in 1804 door de Franse overheid was toegestaan, werden zangkringen opgericht en organiseerden men concerten. Er werden door werkloze muzikanten, dirigenten en muzikliefhebbers sociëteiten opgericht. Aangeslagen landgoederen werden herbruikt als zomerlokalen of er werden nieuwe gebouwd. De kerk is niet langer het centrum van het muzikleven met grote concertmissen. Na de tweede helft van de 19de eeuw zal daarin verandering komen door een katholiek Reveil. Nieuwe kerken en kloosters werden gebouwd met imposante orgels en kerkkoren. Jongens en meisjespensionaten gaven muziekonderricht aan hun leerlingen. En elk respectabel college had een schoolkoor. Onze buurtbewoonster Constance Teichmann, dochter van Gouverneur Theodoor Teichmann en eigenaar van het Domein Hertoghe heeft hiervoor zeker haar steentje toe bijgedragen. Zij was sopraan in de Heilig Hartbasiliek in de Merodelei en stichtte mee de Sint-Gregoriusvereniging die het gregoriaans promoveerde. Ze had zo'n wondermooie stem dat ze de naam *"De Engel van Antwerpen"* kreeg. Deze naam kreeg ze niet alleen voor haar muziktalent maar ook voor haar liefdadigheidswerk zoals het kinderziekenhuis Louise- Marie. De Artiëstenmissen in de Carolus Borromeuskerk zijn ook ontstaan uit dezelfde familie. Namelijk door haar nichtje Marie Belpaire uit de Markgravelei. Op aanbeveling van Constance Teichmann dirigeerde Peter Benoit in de Harmonie zijn *"Hymne aan de Harmonie"*.

In de 19 de eeuw ontstonden ook tal van harmonieën, fanfares en muziekkapellen. Er is geen dorp of stad in België of het heeft één of meerdere muziekkiosken. Tussen 1890-1900 waren er meer dan 150 muziek- en zangverenigingen in de Provincie Antwerpen. In 1842 opende de *Ecole spéciale de musique de la Ville d'Anvers* haar deuren als privé initiatief. In 1859 wordt het de Stedelijke Muziekschool van Antwerpen. In 1867 werd aan Peter Benoit gevraagd om directeur te worden. In 1898 werd door zijn toedoen het Koninklijk Vlaams Conservatorium gesticht. Momenteel gehuisvest op de Desguinlei met opleidingen voor Dans, Drama en Muziek met een belangrijke conservatoriumbibliotheek en architectuurinstituut. Alles gevat in het prachtige gebouwencomplex van de Singel.

Kiosk Koning Albertpark

*Theodoor Teichmann, vader van Constance Teichmann.
Ingenieur en politicus (schilderij privé collectie)*

*Constance
Teichmann*

OUDE TRADITIES BLIJVEN VOORTBESTAAN

Sinds 1685 heeft het theater deel uitgemaakt van het Antwerps cultureel leven. Eerst op de Grote Markt in een Gildehuis. Bij het einde van de 18de eeuw een Frans georiënteerd theater dat de geest voor de volgende eeuw zou bepalen, terwijl naar het einde toe van de

19de eeuw een Nederlands lyrisch toneel werd opgericht, waaruit de Koninklijke Vlaamse Opera zal evolueren. De gehele 19de eeuw bleef het Théâtre Royal (Bourlaschouwburg) het operaleven beheersen.

In 1710 werd in het Tapissierspand aan de Graanmarkt door toedoen van de ‘Aalmoezeniers en Meesters van de Heilige Geesttafels’ een schouwburg en theaterzaal ingericht. De opbrengsten waren er om de armenkas of liefdadigheidsinstellingen te ondersteunen. Een hevige brand vernielde in 1746 bijna het volledige pand. Door toedoen van een sponsor kon men in het gebouw een operazaal herinrichten. Men speelde er stukken van Rameau, Lully en Grétry. Toneelstukken van Molière stonden ook op het programma. Tijdens de Franse Revolutie werd het armenbestuur overgenomen door de stad. Niettegenstaande werd er toch verder gespeeld. Getuige is de Antwerpse aristocraat Pierre Goetsbloets die onder de vorm van aquarellen een uniek tijdsbeeld wist te scheppen over de woelige jaren 1794-1797. In de Koninklijke Bibliotheek te Brussel worden de unieke boekdelen bewaard. In het onlangs uitgegeven boek ‘*Revolutie in Antwerpen*’ schetst Dr. Brecht Deseure een sfeerbeeld van de belangrijkste gebeurtenissen en ook het dagelijks leven aan de hand van de aquarellen van Pierre Goetsbloets tijdens deze woelige periode voor onze voorouders. Zo zijn er twee interieurafbeeldingen van de schouwburg van het Tapissierspand die uniek zijn. Wij beelden er één af van de theaterzaal.

Tapissierspand

cover boek Franse Revolutie in Antwerpen

aquarel van de schouwburgzaal van Pierre Goetsbloets (1794-97)

In 1829 werd onder Nederlands bewind het *Théâtre Royal Français* gebouwd door stadsarchitect Pierre Bourla (ook een ingeweken Fransman) . Tussendoor had men nog een *Théâtre des Variétés* gebouwd aan de Maarschalk Gérardstraat. En in 1874 De Vlaamse Schouwburg aan de Kipdorpbrug en in 1904 De Koninklijke Vlaamse Opera.

Théâtre Royale, nu de Bourlaschouwburg genoemd

Théâtre des Variétés

Vlaamse Schouwburg aan het Kipdorpbrug

Koninklijke Vlaamse Opera met standbeeld van Peter Benoit op de Frankrijklei.

SOCIETE D'HARMONIE

Het middelpunt van het artistieke leven der 19de eeuw lag in private gezelschappen der begoede burgerij zoals “*Het Kunstverbond*,” “*de Cercle*,” “*De Dierentuinconcerten*” en “*de Harmonie*”. Ook volksconcerten werden georganiseerd in de grote zaal van het Koninklijk Atheneum.

De Harmonie, de juiste benaming was ‘*Société d'Harmonie*’, werd gesticht in februari 1814 (onder Frans Bewind). Vanaf 1864 had je de *Société de musique* die de belangrijkste

concertorganisatie was voor Antwerpen. Bekende buitenlandse componisten worden uitgenodigd. Hoogtepunt was de opening van de Wereldtentoonstelling van 1885 met een feestzang onder leiding van Peter Benoit en op tekst van J. Van Beers; 150 muzikanten, 427 kinderen, 228 sopranen, 145 alten, 160 tenoren en 234 bassen. Van een zangleger gesproken.

De *Société d'Harmonie* opgericht in 1814 had haar zomerlokaal in het oude Hof Ter Beke aan de Markgravelei. Haar doel was tijdens de zomermaanden muziekkuitvoeringen te brengen tot ontspanning van de burgerij. Het was minder gericht naar *hoog cultuur* maar "*son local devint le rendez-vous de la bonne bourgeoisie d'Anvers.*" Pas na het herstel van de lokalen in 1836 was het de bedoeling er ernstige muziek te programmeren. In 1829 werd de benaming *Société Royal d'Harmonie*. Zal hoogstwaarschijnlijk te maken hebben met het koninklijk bezoek van Willem II op 29 mei 1829 in het zomerlokaal aan de Markgravelei. Hiervan bestaat nog een prachtige litho van Van Hemelrijck.

zomerlokaal van de Société d' Harmonie op de grond van het hof ter Beke

1829 Bezoek van Koning Willem II aan het zomerlokaal in het Hof ter Beke

Volgens een nota van P. van Herck zou de Harmonie in 1832 een buitengoed gehuurd hebben aan de Driehoek van een zekere

Van Gleesen. Waar en wie dit was hebben we nog niet kunnen achterhalen. Het zou kunnen, want in 1832 zijn er zware beschietingen vanuit het Zuidkasteel op Antwerpen en omgeving. Veel eigendommen in de Ley zijn beschadigd. Op een platte grond van 1840 staat zelfs het zomerlokaal er niet meer opgetekend.

domein Hof ter Beke in 1840. Het zomerlokaal staat niet meer op de kaart getekend

Pas in 1844 kochten zij de terreinen van de koopman Mosselman aan de Warande. Er werd een prijskamp uitgeschreven en architect Pieter Dens mag in 1846 een eerste zaal bouwen die later nog werd vergroot zoals we het gebouw nu kennen. In 1853 is het de

beurt om de Belgische Koninklijke familie te ontvangen op een feest. In 1864 vierde de Harmonie haar 50-jarig bestaan met grote luister, waarbij *Invocation à l'Harmonie* van Peter Benoit werd gecreëerd en ook een winterlokaal werd ingehuldigd op de Oudaan. Nu staat er de politietoren. De kwaliteit van de muzikuitvoeringen werden hoogstaander. Het is de periode dat Felix Grisar voorzitter werd. Zijn broer Albert, de componist kende eerder een buitenlandse carrière, alhoewel hij in België ook actief was. In 1840 bevond hij zich in Antwerpen om de gelegenheidsmuziek te schrijven voor de 300ste sterfdag van P.P. Rubens. Hij ligt trouwens begraven op de Cimetière du Père-Lachaise te Parijs. In de Bourlaschouwborg stond een marmeren levensgroot beeld van de componist. Gebeeldhouwd door J. De Braekeleer. Het is nu te vinden op het beeldenkerkhof van het Middelheimmuseum. Samen met Bach, Rossini en Von Beethoven, beelden die ooit in het Harmoniepark hebben gestaan.

levensgroot marmeren beeld van Albert Grisar - Grafzerk van A. Grisar op Père-Lachaise

Bach, Rossini en Von Beethoven

In 1914 wilde men de huidige Harmoniezaal afbreken voor nog een prestigieuzere zaal. Aanleiding was het 100 jarig bestaan. Het uitbreken van WO I heeft daar een stokje voorgestoken. De kapitaalkrachtige Duitse sponsors hadden nu andere zorgen. Blijven of vertrekken. De Société Royale d'Harmonie bestaat nog onder de naam vzw Sorodha. Zij zetten zich nog altijd in voor het muziekleven in Antwerpen in de

meest ruime zin. Meer informatie op <https://sorodha.be>. Het contactadres is in de Hertoghe Building op de Desguinlei nr 90. Indien u van driedimensionele interieurvoorstellingen houdt van onze theaters, moet u eens kijken op de website van Timothy de Paepe, conservator van het Vleeshuis/Klank in de stad www.3dtheater.be

Breng deze zomer ook eens een bezoekje aan het prachtige museum Vleeshuis en geniet van de klank van de stad.

Affiche vzw Sorodha -

logo van Sorodha (Société Royal d'Harmonie)

DUITSE KOOPLUI EN HET ANTWERPSE CULTUURLEVEN

Collega stadsgids Ignace Bruyland heeft in 2003-2004 een eindwerk gemaakt met als thema Koning Albertpark: hoek kant Harmonie. Hij haalde hierbij ook twee belangrijke werken aan. De Duitse kolonie in Antwerpen van Geert Pelckmans en de Duitse kooplui en het Antwerpse Cultuurleven van Greta Devos.

Mijn collega maakte volgende synthese die ik hier overneem.

Duitse kooplui hadden reeds van in het begin van de 19de eeuw intens deelgenomen aan het verenigingsleven in de stad. Mettertijd creëerden zij eigen ontspannings-, sport-, zang- en religieuze verenigingen. In het oog springend is hun lidmaatschap bij kunstminnende maatschappijen. Vrijwel alle schenkers van het Bestendig Donatiefonds waren lid van de Cercle Royal Artistique, Littéraire en Scientifique, van de Koninklijke Maatschappij voor Dierkunde en van de Koninklijke Harmonievereniging.

De Maatschappij voor Dierkunde beschikte vanaf 1857 over een eigen harmonie. Het kuieren in de dierentuin ging er hand in hand met het beluisteren van muziek. Het eerste symfonisch concert vond er plaats in 1893, maar het concertwezen zou er zich vooral na 1897 ontwikkelen. Het muziekleven genoot trouwens een sterke interesse vanwege de

ingeweken kooplui. Er waren niet alleen eigen Duitse muziek- en zangverenigingen en de organisatie van "Lieder"-avonden, maar reeds voor 1830 waren Duitse kooplui lid van de Harmonievereniging. Bij grote muziekfestivals traden trouwens steeds dezelfde namen naar voor, waaronder ook die van de koopman en muziekminnaar Victor Lynen, die in zijn weelderige woning (rondpunt Belgiëlei) voor zijn gasten tal van huisconcerten en tuinfeesten inrichtte en met talrijke componisten contacten onderhield, ondermeer met Franz Liszt. Musici zoals Gounod, Massenet, Daint-Saëns, Peter Benoit, Jan Blockx en Emile Wambach waren te gast in het weelderige hotel van de Osterrieths aan de Meir, het elegante en verfijnde bouwwerk van Jan-Pieter van Bourscheit de Jonge.

Zeker de feestjes van Leonie Osterrieth waren spectaculair. Misschien een tip voor wat zomerlektuur. Het boek van Jolien Janzing. Het tij hoog, de maan blauw (Antwerpen-Antarctica). Leonie was de dame die achter de Zuidpoolexpeditie stond met de Belgica. Boeiend verhaal over een dame die door haar status niet deel mocht nemen aan verre expedities.

cover Het tij hoog, de maan blauw

FRANS LISZT BIJ VICTOR LYNEN IN 1881

Uit het tijdschrift van de Franz Liszt Kring 2012 krijgen we een mooi relaas van een bezoek van de componist Franz Liszt aan Antwerpen.

Hij was meermaals te gast bij Victor Lynen, een vermogend handelaar, mecenas en kunstverzamelaar. Hij was de drijvende kracht achter de Wereldtentoonstelling van 1885. In zijn woning op de hoek van Belgiëlei en de Nerviersstraat had hij een opmerkelijk herenhuis laten bouwen op een oppervlakte van 4400m². Jammer genoeg afgebroken in 1965 door bouwfirma Amelinckx. Enkel het koetshuis bestaat nog, in de tuin van Nerviersstraat nr. 4. Een tuin die aansloot aan het nog steeds gesloten Museum Smidt Van Gelder op de Belgiëlei. Wanneer gaan we terug mogen genieten van dit legaat van Mijnheer Smidt Van Gelder....

Rondpunt Belgiëlei met vooraan het indrukwekkende beeld van Boduognat. Rechts de imposante gevel van Victor Lynen.

Anvers

Statue de Boduognat - Roi des Nerviens. Œuvre de Jos. Ducain érigée en 1861

Wat stond er op het programma voor het bezoek van Liszt aan Antwerpen in 1881.

Op uitnodiging van het bestuur van de Société de Musique d'Anvers kwam de 69-jarige Liszt in 1881 naar Antwerpen om er een Liszt-Festival bij te wonen. Hij arriveerde op 24 mei en logeerde tot 31 mei 1881 in Lynens woning. Op 25 mei bezocht hij de Antwerpse musea, privé-verzamelingen, de O.-L.-Vrouw kerk en de haven. Op Hemelvaartsdag, 26 mei, woonde hij de Hoogmis bij in dezelfde kerk en in de namiddag het Liszt-Festival onder leiding van Peter Benoit in de grote zaal van de Société royale d'Harmonie waar hij op feestelijk fanfaregeschal en overdonderend applaus van een rechtopstaand publiek werd onthaald. 's Avonds nam hij, als eregast gezeten tussen burgemeester Leopold de Wael en Victor Lynen, deel aan een banket in de Cercle Artistique in de Arenbergstraat. De volgende dag, vrijdag 27 mei, gaf Lynen een avondfeest ten zijnen huize waar een 'tableau vivant' stond opgesteld met in het midden een borstbeeld van Liszt dat werd gekroond door de stad van Rubens en door de Muzen, uitgebeeld door de mooiste en elegantste Antwerpse dames in klassieke gewaden. We weten niet wat de Hongaarse Liszt hierover dacht, maar als dank zette hij zich nadien toch aan de piano om te improviseren op het Beiaardlied uit Benoits Rubenscantate dat het orkest tijdens het spektakel had gespeeld. En zo kwam Liszt nog verschillende jaren naar Antwerpen. De andere bezoeken kunt u lezen in het tijdschrift van 2012 van www.lisztkring.nl Er bestaat echter maar 1 groepsfoto ten huize Lynen uit 1885. Er is wel discussie over wie sommige dames zijn die op de foto staan.

Groepsfoto met Franz Liszt: op de tweede rij staand van links naar rechts Frans Van Kuyck, Frans Lamorinière, (Gustave) Huberti, Jules Pécher, op de eerste rij zittend Peter Benoit, Mme V. Lynen. Franz Liszt, (Mme de Harven) niet zeker.

MAETSCHAPPY VAN HARMONIE TE BERCHEM

In de kelders van het Museum Vleeshuis zag ik enkele jaren geleden een merkwaardige litho. De titel is *Maetschappy van Harmonie te Berchem*. Eerste indruk was dat dit hier het zomerlokaal werd afgebeeld aan de Markgravelei van de Harmonie van Antwerpen. Maar hier is het een ander gebouw. Tweede mogelijkheid dat het gebouw is, dat door de Harmonie van Antwerpen werd gehuurd aan Den Driehoek. Nu in het tijdschrift voor Heemkunde van Gitschotelbuurschap (zomer 1966) geeft Octa Ducaju een opsomming van herbergen in Berchem. Zij beschrijft de Herberg "Den Europa" als volgt : *Deze was*

gelegen aan de Oude Baen (thans Gen. Lemanstraat) op de hoek van het zandwegeltje “Legrelle’s dreefje”. Zeer smal en paaltjes aan in- en uitgang. In dit café was de Harmonie van Berchem gelogeerd. Er hadden veel feestelijkheden plaats. In de tuin stond een speciaal gebouwtje dat deed denken aan de Harmonie van Antwerpen.

De huidige Doornelei noemde men tot de verbreding van 1926 Doorneleitje of Duvelstraatje. Het was afgemaakt met paaltjes aan de uiteinden. Op de plaats waar nu de enkele huizen staan op de hoek met de Karel Oomsstraat stond de herberg ‘Nieuw Europa’. Mogelijk is dit de locatie van het zomerlokaal in de tuin. Hopelijk kan ik via notarisakten informatie vinden over dit zomerlokaal. Op het einde van de 19de eeuw laat burgemeester- brouwer Frans Van Hombeeck op de hoek met het Duvelstraatje een nieuwe herberg-hotel bouwen. Deze wordt afgebroken bij de verbreding van de Karel Oomsstraat en de aanleg van de Doornelei in 1926.

JFF Biart-De Marteau bezat de oude herberg “Europa” in de Markgravelei. Ongeveer ter hoogte van de huidige stadsschool.

Maetschappij van Harmonie Te Berchem -

Duvelstraatje of Doorneleitje aan de zijde van de Gen. Lemanstraat.

Herberg, hotel, restaurant gebouwd in 1901 door brouwer-burgemeester Frans Van Hombeeck op de hoek van de Karel Oomsstraat en het Doorneleitje. Voordien herberg Europa met hoogstwaarschijnlijk in de tuin het zomerlokaal van de Harmonie van Berchem.

EERHERSTEL VOOR AFGEBROKEN STANDBEELDEN

In Het Openluchtmuseum Middelheim heeft men een afdeling afgedankte beelden.

In de jaren vijftig en zestig zijn er in het Antwerpse stadsbeeld verschillende grote standbeelden verplaatst of afgebroken. Lange tijd heeft er op de Desguinlei ter hoogte van de Pidpa een standbeelden kerkhof geweest. In de jaren zestig werd er wel een commissie opgericht om te zien welke beelden (of gedeelten,) er moesten bewaard worden. Bij de aanleg van de Binnensingel heeft men met het advies van de commissie wel een loopje genomen. Zo zijn er beelden van August Rodin die deel uitmaakte van het monument Burgemeester Loos, fijn gemalen voor de fundering van het wegdek.... Het is misschien nu het moment om enkele beelden terug een plaats te geven in het stadsbeeld. Zoals Albert Grisar, die zou prachtig staan op het paradeplein van het Groenkwartier. Dit is de grond van zijn ouders van het verdwenen kasteel Grisar in de huidige Helenalei. Bach, Rossini en Mozart zouden terug naar het Harmoniepark kunnen. De

indrukwekkende kop van Boduognat kan naar de heraangelegde kaaien aan de Schelde .Plaats genoeg. En dan hebben we de Franse Furie en het standbeeld van Leopold De Wael. Wie neemt neemt initiatief?

Boduognat wacht op een betere locatie

Geraadpleegde literatuur:

- Ignace Bruyland, 2003-4 ,eindwerk stadsgids met als thema Koning Albertpark: hoek kant Harmonie
- Voorstel tot bescherming als monument van “ De Harmonie” door P. Van Herck (datum onbekend)
- Familiearchief Guy Biart
- Revolutie in Antwerpen. De aquarellen van Pierre Goetsbloets(1794-1797) door Brecht Deseure. Uitgeverij Ludion.
- Door het oog van de stadsgidsen, 2012, Davidsfonds Leuven
- Bouwstoffen voor de geschiedenis van Antwerpen in de XIXde eeuw, Genootschap voor Antwerpse geschiedenis, 1964,Het muziekleven in de XIXde eeuw door Willy Dehennin.
- Beroemde medeburgers door Amand de Lattin,
- Antwerpsche tydinghen, De Duitse kolonie in Antwerpen door Guy Saen, 2020
- Felixarchief Antwerpen, fotoarchief en bouwaanvragen

Alex Elaut- stadsgids van Antwerpen

Desguinlei 70

2018 Antwerpen

Tel 0478 311253

Alex.elaut@proximus.be

Mei in beeld

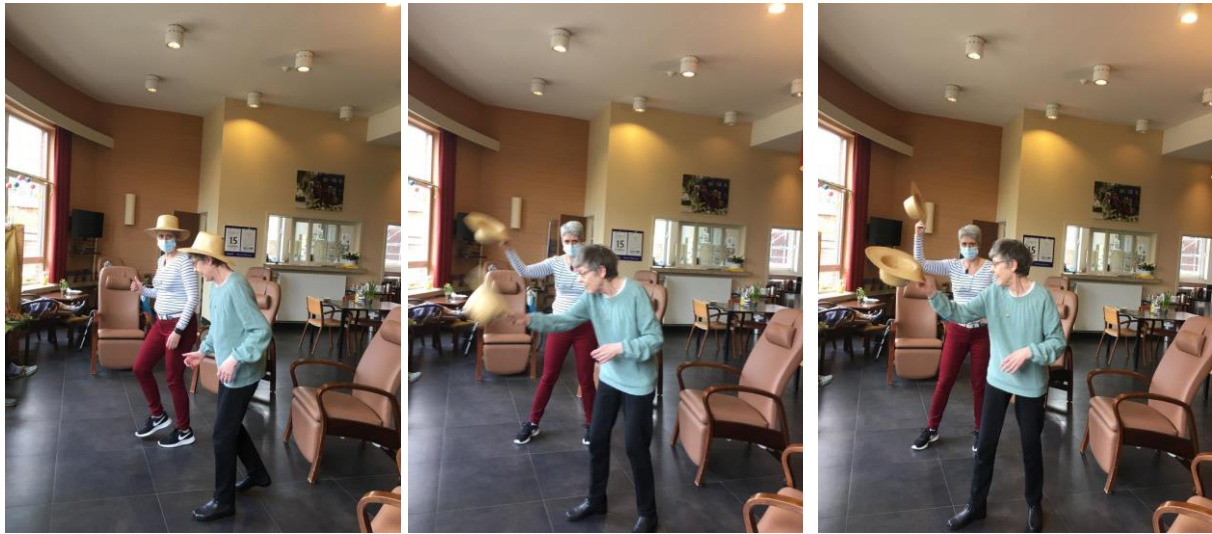

De Meander in beeld

Aarbeien smoothies maken in De Meander, kunnen wij als geen ander
Dit heel simpel recept , geeft sowieso gegarandeerd dolle pret
Doe 500 gr. aardbeien, 400 gr yoghurt en 12 eetlepels suiker bij elkaar,
en je krijgt het heerlijk resultaat zo voor elkaar
Gewoon alles even mixen en verdelen in een glas over 6 personen,
wees gerust , ze zullen je voor je werk echt bekronen

SMAKELIJK

Mandala

Activiteitenkalender

dag	datum	uur	activiteit
Maandag	31 mei	14u30	Bewegingsgroep in de Nottebohmzaal
Dinsdag	1 juni	14u30	Milkshakes 1AB
		14u30	Muziek beluisteren 2A
Woensdag	2 juni	10u30	Bewegingsgroep in Café Biart
		14u30	Smul : Verfrissende mocktail
		15u00	Bewonerskring Nottebohmzaal
Donderdag	3 juni	10u00	Moestuin 1AB
		14u30	Deurdecoratie 2A
Vrijdag	4 juni	10u45	Eucharistie in de Meander
		14u30	Marktbezoek 1A
Maandag	7 juni	14u30	Bewegingsgroep in de Nottebohmzaal
Dinsdag	8 juni	13u30	Nieuwsgroepvoorbereiding Café Biart
		14u30	Muziek beluisteren 1AB
		14u30	Koffieklets 2A
Woensdag	9 juni	10u30	Bewegingsgroep in Café Biart
		14u30	Smul : Bladerdeeghapje met pesto en geitenkaas
		14u30	Bewonerskring in de Nottebohmzaal
Donderdag	10 juni	10u30	Nieuwsgroepvoorbereiding Café Biart
		14u30	Nieuwsgroep in café Biart
		14u30	Crea 2A : Stempel-afdrukken
Vrijdag	11 juni	10u45	Eucharistie in de Meander
		14u30	Marktbezoek 2A
Maandag	14 juni	14u30	Bewegingsgroep in de Nottebohmzaal
Dinsdag	15 juni	14u30	Mandalla's 1AB
		14u30	Serenade concert – Remco van Damme
Woensdag	16 juni	10u30	Bewegingsgroep in Café Biart
		14u30	Smul : Coupe Advocaat
Donderdag	17 juni	14u30	Tuinconcert Little Dixie
Vrijdag	18 juni	10u45	Eucharistie in de Meander

		14u30	Marktbezoek 1B
Maandag	21 juni	14u30	Bewegingsgroep in de Nottebohmzaal
Dinsdag	22 juni	14u30	Mocktails maken 1AB
Dinsdag	22 juni	14u30	Kook-activiteit 2A
Woensdag	23 juni	10u45	Bewegingsgroep in café Biart
		14u30	Smul : frietjes
Donderdag	24 juni	14u30	Spelnamiddag café Biart
Vrijdag	25 juni	10u45	Eucharistie in de Meander
		14u30	Marktbezoek GLV
Maandag	28 juni	14u30	Bewegingsgroep in de Nottebohmzaal
Dinsdag	29 juni	13u30	Nieuwsgroepvoorbereiding Café Biart
		14u30	Wandeling in de buurt 2A
Woensdag	30 juni	10u45	Bewegingsgroep in Café Biart
		14u30	Smul : Brusselse wafels

De planning kan nog wijzigen. Raadpleeg daarom ook de weekkalenders die in de leefgroep omhoog hangen. Voor de bewoners van de Foyer is er een ander activiteitenprogramma, dat u op de afdeling kan raadplegen.

Data om reeds in je agenda te zetten

Zomerfeest
15 augustus 2021

*Uw artikel in de Nottebohm Actueel?
Dat kan! Stuur het naar animatie@nottebohm.be*